

Unicorn

Apotekarsocietetens sektion för farmaci- och läkemedelshistoria

Nummer 1 Anno 2021

Apoteket Ugglan Stockholm

Läsning i väntan på ...

Årets första nummer av Unicornis ger oss intressant läsning om ännu ett kulturarvsapotek, denna gång Apoteket Ugglan i Stockholm. Många av oss har passerat det vackra apoteket och beundrat den förgyllda Ugglan som vakar över Drottninggatan.

Anders Modess ger den tredje och näst sista delen av sina personliga minnen från sin tid i Ferrosan. Och så finns det mycket annat smått och gott att läsa, som till exempel om den vackra Hollandstavlan och om Apoteksmuseet i Linköping.

Missa inte uppmaning från Annika Wickman att gå på virtuell rundvandring i museet! Titta på alla de föremål som visas och lämna dina kommentarer, så att vi ger liv åt föremålen som finns i samlingarna.

Vi går mot ljusare tider som vår ordförande konstaterar i På gång i sektion. Och jag ser också ljuset i tunneln när det gäller att komma ur pandemin, bara vi får till alla utlovade leveranser av vaccin. Jag tror vi alla längtar till dess att vi kan träffas fysiskt igen. Intill dess får vi stanna hemma och Uggla ...

Håll ut!

Thony Björk
Redaktör

thony.bjork@apotekarsocieteten.se

Utgivningsplan Unicornis år 2021

Nr	Manusstopp	Utgivning
1	15 februari	mars
2	15 maj	juni
3	15 september	oktober

På gång i sektionen

Det märks att dagarna blir ljusare nu och snön som åtminstone finns i början av februari här utanför Uppsala bidrar till att hundpromenaderna är lätta att genomföra. Det är ju också helt otroligt att det nu börjar komma ett antal vacciner så att vi förhoppningsvis kan börja träffa varandra under året. Sektionen har sedan förra året övergått till virtuella möten.

Jag har nu också varit på min andra ordförandekonferens i Apotekarsocieteten som hölls virtuellt. Huvudpunkten berörde denna gång att det i år är 50 år sedan Apotekarsocieteten fick sin nuvarande form. Det kommer att uppmärksammas den 1 september då det är tänkt att varje sektion ska presenteras. Apotekarsocietetens styrelse har beslutat om budget för 2021. I denna budget finns pengar avsatta för att renovera gårdshuset.

Den fortsatta renoveringen av muséet pågår som ni kan läsa om på annat ställe. Jag ser fram emot när vi kan öppna och visa upp ett som vi hoppas intressant museum för allmänheten.

Det EUFEPS som skulle ha hållits i Göteborg i mitten av juni förra året ställdes in och flyttades till 7 – 9 juni 2021. Då Covid-19 fortfarande pågår kommer EUFEPS att hållas digitalt. Ett kostnadsfritt farmacihistoriskt möte är inplanerat till den 9 juni 2021 på eftermiddagen.

Jag hoppas att ni alla får en fin vår/försommar och att vi alla härdar ut en tid till.

Nils-Otto Ahnfelt
Ordförande
Sektionen för Farmaci- och
läkemedelshistoria

Unicornis

utges av Sektionen för
farmaci- och läkemedelshistoria
Box 1136, 111 81 Stockholm

Redaktionskommitté:

Thony Björk, redaktör, thony.bjork@apotekarsocieteten.se
Ola Flink, flink.ola@gmail.com
Anders Cronlund
Karin Meyer, ansvarig utgivare
Susanne Henriksson, layout

A Apotekarsocieteten

© Apotekarsocietetens Sektion för farmaci- och läkemedelshistoria

Innehåll

Läsning i väntan på	2
På gång i sektionen	2
Varmt välkommen att bidra med din kunskap!	3
Memoarer, biografier och intervjuer i Apotekarsocietetens bibliotek	3
Apoteket Ugglan i Stockholm	4
Kring Apotekarsocietetens "Holländska tavla" (igen)	7
Bokrecension – Vården och staten	8
Det var bättre förr – eller, hur var det? Del 3	9
Apoteksmuseet i Gamla Linköping 30 år	12

Varmt välkommen att bidra med din kunskap!

Under mars–april är du som sektionsmedlem inbjuden att bidra med din kunskap. Vi smygöppnar museets online-katalog trots att den har bristfällig information. Syftet är crowdsourcing. Med gemensamma ansträngningar kan vi komplettera informationen i online-katalogen och få minst lika informativa föremålsbeskrivningar som exempelvis RPS i England (<https://www.rpharms.com/about-us/museum/explore-the-collection>). Till senvåren kan vi stolt visa upp museisamlingen för allmänheten.

Besök webbsidan och kommentera

Hur det går till? Besök webbsidan apotekarsocieteten.museum. Där kan du dels hitta till föremål via förstasidan eller välja "SAMLINGAR" uppe till höger. Botanisera och välj det föremål du vill bidra med information om. Varje föremål har en egen sida som nås genom att klicka på fotografiet på föremålet eller dess titel. På sidan hittar du ett kommentarsfält längst ned. Lämna dina kontaktuppgifter och skriv din kommentar.

Vilken information är prioriterad? Förutom att rätta felaktigheter är det högsta prioritet att datera föremålen och att skriva en kort rad om deras funktion, dvs hur och med vilket syfte de använts. Dateringen kan i databasen fyllas i som start och slut på tillverkning samt start och slut på användning. Har du till exempel en uppfattning om när föremålet/produkten var i bruk är det välkommet att du skriver det,

även om du inte känner till tillverkningstid. Tid kan anges som årtal, decennium eller århundrade, även med tillägget "cirka". I vissa fall kanske det även går att lista ut vem som tillverkat/uppfunnit föremålet och var. All sådan information är välkommen. Har du en ett personligt minne kring hur du själv hanterat föremålstypen kan du skriva detta som ett tillägg. Det vore fantastiskt om vi tillsammans kan få till 20–100 ord per föremål.

Får du inte ett personligt svar angående din kommentar är det ett gott tecken. Då beror det på att ett stort antal kommentarer kommit in och att vi arbetar för fullt med att hantera dem.

Ni som är välbekanta med museets samlingar kan notera att föremål saknas. Det beror på att vi fortsatt arbetar med att lägga till föremål i den publika vyn. Systemet har en ingång för administratörer, och där ser man samtliga föremål i samlingarna.

Om du inte kommer in på sidan eller inte ser kommentarsfältet kan det vara ett tillfälligt problem med driften. Återkom då vid ett senare tillfälle.

Tveka inte att kontakta mig:

Annika Wickman
museet@apotekarsocieteten.se

Memoarer, biografier och intervjuer i Apotekarsocietetens bibliotek

Vid sidan av biografier över världsberömda män i APS:s bibliotek finns i det drygt 70 st memoarer, biografier och intervjuer med personer verksamma på läkemedelsområdet i Sverige, främst på apotek. I senare bidrag blir inslaget av andra arbetsplatser än apotek vanligt, som industri och akademi. Många tidiga berättelser härrör från det upprop som dåvarande bibliotekarien Harald Wiström 1953 skickade till föreningens medlemmar. Andra ingår i antologier och några är egna utgivna böcker. De spänner över mer än hundra år och är i 25 fall skrivna av kvinnor, särskilt under senare tid. Under en 10-årsperiod har jag inventerat och adderat nyfunna alster. En aktuell lista finns utlagd på sektionens hemsida under fliken Litteratur: <https://www.apotekarsocieteten.se/wp-content/uploads/2020/04/Memoarer-biografier-och-intervjuer-inom-1-%C3%A4kemedelsomr%C3%A5det-i-Apotekarsocietetens-bibliotek.pdf>

Äldre apoteksskildringar handlar ofta om dåliga lokaler med dass på gården, långa arbetsdagar med skickningar av medicinlådor, enahanda arbetsmoment och hunsade apotekselever, som alltid fick ta nattvakten. "Nu vilja t.o.m. eleverna bli behandlade som folk" utlåter sig en apotekarhustru. Viss lättnad i 1688 års medicinalförordning om apotekens

öppethållande – *alltid, natt och dag, söcken, sön- eller helgdag* – kom 1922 då orter med mer än ett apotek växelvis kunde dela på natt och helgöppet efter hörande av lokala myndigheter. Det skulle dröja ytterligare några år innan ensamapoteken fick lättnad, oftast med rätt att ha stängt sön- och helgdagseftermiddagar med tillhörande natt. Jag frågar mig varför detta öppethållande var så seglivat. Flertalet preparat hade in på 1900-talet ingen eller svag effekt och de flesta nattärenden gällde handköpsprodukter. Några apotekare vittnar även om nattliga stamkunder. Söndags- och helgöppet motiverades av att många privatläkare hade mottagning även dessa dagar. Slutet på 1688 års pålaga kom med 1948 års jourtjänstreform, utredd av Rune Lönngren, senare farm. doktor *h.c.* I dag är vi på ruta ett igen med öppettiderna, men med andra motiveringar.

Påfallande är de många tjänstgöringsorterna, "transporterna", ibland 8-10 orter under ett yrkesliv. Innehavarna var redan gamla när de tillträdde, deltog sällan i apoteksarbetet och avled efter något decennium. Mest givande är refererade episoder kring kunder, annan personal, gamla beredningar och inspektioner. Genomgående är sagespersonerna nöjda med sitt yrke trots allt slit.

Anders Cronlund

Apoteket Ugglan i Stockholm

Apoteket Ugglan är ett av Stockholms äldsta apotek som dessutom har legat på samma adress sedan 1798 dvs i mer än 220 år – om man bortser från en kort period då fastigheten byggdes om på 1890-talet. En lokal tvärs över gatan användes då.

Nuvarande fasad

Förhistoria

Apoteket hade en lång förhistoria innan det kunde öppnas i en lokal på Hötorgets norra sida 1761. Redan 1715 gjordes nämligen en framställning om att få öppna apotek vid Hötorget. Den avslogs med hänvisning till att de nio apotek som redan fanns i Stockholm var tillräckligt. Sedan följde ytterligare några försök innan Collegium Medicum och kung Adolf Fredrik, trots befintliga apoteksinnehavares försök att förhindra en ny etablering, beslöt att utfärda privilegium till apotekare Lars Sandberg för ett apotek som under namnet Elgen skulle anläggas vid Hötorget 1.

Foto: Författarna

Innan Sandberg hann färdigställa apoteket drabbades han av sjukdom och tvingades sälja apoteket. Köpare var Pehr Christoffer Schultzen som slutförde apoteksbyggnaden. Han fann det svårt att sätta

Skylten Den Armerade Ugglan som numera finns i Nordiska museets samlingar. Den skänktes 1886 av byggmästare H. Pettersson till NM.

upp en stor älg som apoteksskylt och begärde att få ändra namnet till Armerade Ugglan (armerad = beväpnad). Genom åren användes alltmer enbart namnet Ugglan. År 1798 flyttade den dåvarande innehavaren, apotekaren Olof Johan Cöster, apoteket till ny lokal på den nuvarande adressen Drottninggatan 59. Sedan dess har enkelnamnet gällt.

Fastigheten, som härstammar från 1752, donerades 1880 av ägaren Julia Sophia Giesecke till Nationalmuseum. Genom åren har inkomsterna från fastigheten bidragit till inköp av många svenska och utländska konstnärers verk. Apoteket har därigenom som trogen hyresgäst bidragit till uppbyggandet av Nationalmuseets samlingar.

Många ombyggnader

Under årens lopp har apoteket byggts om flera gånger ofastast med varsam hand. En större ändring av fastigheten med bland annat ny fasad och en påbyggnad utfördes 1893 efter ritningar av arkitekt Gustaf Dahl (som också svarade för Kungliga Biblioteket i Humlegården). Anpassningen till den aktuella tidens krav har emellertid successivt inneburit att stora förändringar skett i lokalen jämfört med den ursprungliga inredningen. Inredningen utfördes i valnöt i nyrenässansstil.

Under mitten av 1900-talet gjordes omfattande ingrepp och förenklingar i tidens anda. Bland annat målades takmålningarna över. Vid en restaurering 1977 togs de emellertid

Takmålning

fram på nytt. Två takfält med originalfärg kunde räddas. Andra har restaurerats omsorgsfullt.

De senaste större ombyggnaderna ägde rum 1993 och 2010 med beaktande av kulturhistoriska värden samtidigt med strävan att åstadkomma en miljö som så långt möjligt skulle tillgodose den tidens behov och krav på apoteksverksamhet. Som exempel kan nämnas att några hyllsektioner har nytillverkats med större hylldjup men de svarvade vertikala hyllstolparna har fortsatt använts.

Hyllplanen hade vid tidigare renoveringar bytts ut till den typ som finns på nya apotek men ersattes 2017 med trähyllor som väl ansluter till den ursprungliga stilen.

Hyllfack anpassat till nuvarande sortiment i självväl.

Taket är indelat av balkar med rikt utformade taklister med blad och blommor i de mindre fälten. Färgerna är milt rosa, ockra och klargult. Taket bärs av två brunmålade stål-kolonner med gråmålade, delvis förgyllda kapital. Längs taket finns en bred målad bård med kraftigt utformade blad och blomsterrankor och putti i grönt, rött och blått mot mörkgrön botten. Fönstersmygarna är i helfransk smygpanel målad i jakarandaimitation. De tidigare armaturerna som bestod av opalfärgade skålar, efter förebild från Strindbergsmuseet, som belyste takmålningarna har dock ersatts med spotlights.

Väggbård

Stuckatur mot taket

Klockskåpet med nuvarande placering.

I 1893 års inredning fanns ett låd- och hyllparti med klocka placerat längst in i officinen. När officinytan 2010 behövde utvidgas för att ge större utrymme för receptfria läkemedel och andra varor öppnades fondväggen mot de bakre lokalerna. Klockskåpet placerades då till vänster mot den södra väggen. Där bakom finns nu utrymme för receptexpedition. I stället för de tidigare hyllfacket försågs klockskåpet redan före ombyggnaden 1993 med en spegel. Skåpet är numera endast dekorativt.

Även butiksfasaden är intakt sedan slutet av 1800-talet

Foto: Författarna

De nuvarande receptavdelningen ligger längst in i officinen.

En av de fyra ugglorna.

Foto: Författarna

Den förgyllda
Ugglan.

(men försiktigt restaurerad). Byggnadens fasad är i rött tegel med lister och fönsteromfattningar av ljus sandsten. Apoteksfasaden har två stora skyltfönster och i mitten en modern glasad entrédörr, som flankeras av två gråmålade kolonner av järn (se bild i inledningen). Ovanför dörren finns en förgylld uggla på ett underrede av smidesjärn.

Tillkommande uppgifter

Alla större apotek hade tidigare en större eller mindre lagertillverkning av läkemedel och liknande produkter. Liksom på många andra apotek förekom också tillverkning och försäljning av mineralvatten. I början av 1950-talet genomfördes en centralisering av tillverkning inom apoteksväsendet. Apoteket Ugglan var ett av de 25 apotek i landet som utsågs att svara för tillverkning och distribution av produkter (s k distriktslaboratorium) till apotek i sitt närområde vilka utvecklade sin egen tillverkning. Ugglan hade således resurser för tillverkning av tabletter, sterila läkemedel och andra beredningsformer i småindustriell skala, inte utan problem på grund av de trånga och ålderdomliga lokalerna. I takt med fortsatt centralisering av lagertillverkningen i landet upphörde den för Ugglands del 1965.

Distriktslaboratorierna hade även rollen att tillgodose behovet av praktikantplatser för apotekarstuderande i utbildningsmomentet läkemedeltillverkningens olika procedurer.

Ett prestigeapotek

Apoteket Ugglan var med sitt centrala – och förmodligen lönsamma – läge ett eftersträvanvärt objekt för apotekarna. Det lockade de allra mest kvalificerade sökande med kompletterande meriter och många hade uppdrag inom apotekarkåren eller medicinalväsendet. Några innehavare utmärker sig extra.

Den andre apoteksinnehavaren i ordningen, *Pehr Christopher Schultzen*, var innehavare under 25 år (1761 – 1786). Han var den förste farmaceuten, stipendiat vid Uppsala universitet, som försvarade en avhandling på latin. Han medverkade i arbetet att revidera innehållet i de s k reseapoteken som en del provinsialläkare var ålagda att medföra på sina tjänsteresor. Han deltog också i utarbetande inom Collegium Medicum av den första svenska farmakopén. Han lade ner ett omfattande arbete som en stiftarna på den reviderade kårorganisationen Apotekarsocieteten och senare som ordförande och arkivarie. Han tilldelades hederstiteln assessor.

Som ett uttryck för samhällets begränsningar under 1700-talet kan nämnas att Schultzen fick uppdraget att öppna en filial i Norrtälje, vilket han drev under tio år innan filialen förändrades till självständigt apotek.

Andra framträdande apoteksinnehavare var *Olof Johan Cöster* (1798 – 1837), *Fredrik Theodor Martelleur* (1837 – 41), *Richard Lehman* (1894 - 1922), *Stellan Gullström* (1923 – 30) och *Teodor Canbäck* (1955 – 70) som alla var valda ordförande i Apotekarsocieteten. Flera apotekare på Ugglan hade uppdrag som lärare för apotekarstuderande.

Skylt på fastigheten Apoteket Ugglan

En udda historisk händelse: Den 30 november 1868 dog författaren och publicisten August Blanche på apoteket Ugglan. Han drabbades av opasslighet på väg till invigningen av Karl XII:s staty i Kungsträdgården och gick in på apoteket för att söka hjälp. Han avled på apoteket i armarna på apotekaren Tisell.

Kulturhistoriskt ansvar

Ett bibehållande av de nationella klenoderna, de sju kulturarvsapoteken, i drift ger den besökande allmänheten en fin och uppskattad upplevelse. Den innebär emellertid en viss kostnadsbelastning som får bäras ensidigt av Apoteket AB. Rimligen borde den tas av apoteksmarknaden i dess helhet. En etablering av ett apotek av konkurrerande aktör i nära anslutning till ett kulturarvsapotek kan bara uppfattas som ett kulturfientligt övertramp.

Referenser

Farmaci- och läkemedelshistoriska sektionens hemsida 2020
Andersson, Bedoire. Stockholms byggnader. 1977
Sveriges Apotekarhistoria Band 1, Levertin et al 1910 -1918
Apotek i Sverige, en kulturhistorisk inventering 1980 Riksantikvarieämbetet 1980

Jan-Olof Brånstad, janolofbranstad@gmail.com
Leif H Eklund, leif.h.eklund@gmail.com
Jan Ernberg, jan.ernberg@home.se

Fotografer:
Författarna samt Nils-Otto Ahnfelt.

Kring Apotekarsocietetens "Holländska tavla" (igen)

I No 1 av Unicornis 2011 skrev jag en betraktelse över C D – Carl David Carlsson, en av Apotekarsocietetens större välgörare och donatorer (1). En iögonfallande pjäs som träder fram bland hans donationer är vad som kommit att kallas *Apotekarsocietetens holländska tavla*. Tavlan dök upp redan före andra världskriget då *Cede* – innehavare av göteborgs-apoteket Måsen i Gammelstaden i – fick nys om ett fynd i Göteborg.

Enligt Apotekarsocietetens årsberättelse 1938 "lät Herr ordföranden meddelade, att från en konsthandel i Göteborg inkommit erbjudande till societeten att för en summa av 10 000 kr förvärva en osignerad oljemålning, sannolikt av holländsk mästare, föreställande en apoteksinteriör från 1600-talet, men att direktionen icke ansett sig kunna föreslå, att societetens medel togs i anspråk för ändamålet" (2). Man föreslog i stället att societeten medlemmar skulle teckna bidrag för inköp av tavlan. Senfärdighet och insamlingen gick trögt. Av årsberättelsen för påföljande år framgår, att apotekaren Carlsson själv betalt en resterande del av köpeskillingen som prutats till 9 000 kr. Tavlan som mäter 130 x 100 cm är tillskriven Emanuel de Witte (1617 – 1692) och värderas nu till mångmiljonbelopp.

För ungefär ett år sedan fick Apotekarsocieteteten en förfråga om bilder och luckor i målningens proveniens, vilket jag åtog mig att ta hand om. Personer och institutioner med vilka jag har korresponderat är Peter van Den Hooff, Utrecht universi-

tet, RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis, Den Haag samt Jerome Simer, Université de Lorraine, Nancy.

Av vidare efterforskningar framkommer nu att tavlans kända proveniens tillbaka till 1880-talet är som följer.

Apotekarsocieteteten 1939--

Christian Faerber, konsthandlare, Göteborg 1937 – 1939

Frank Davis, konsthandlare, Welwyn (Hertfordshire, U K) 1936 – 1937

Mme Julien, privatperson, Paris ??? – 1936

Såld i Paris 1882 för 10 000 Francs, men uppgift om köpare saknas. Information om denna försäljning framkom i tidiga diskussioner mellan *Cede* och professor Axel Romdahl vid Göteborgs konstmuseum (3). Det är ju inte otänkbart att försäljningen har kopplingar till Mme Julien.

Intressant i sammanhanget är Christian Faerber, som vi nu vet, måste ha varit *Cedes* kontakt (4). Han var född i Neapel 1901. Fadern var ingenjör som bl. a hade byggt linbanan upp till Vesuvius. Christian studerade konsthistoria i München och arbetade sedan några år vid Matthiesens konstgalleri i Berlin. På grund av nazismen lämnade Faerber Tyskland 1933 – 1934 och åkte till Sverige där han bosatte sig i Göteborg, blev svensk medborgare och öppnade ett konstgalleri under namnet Matthiesen. År 1960 lämnade han Göteborg och flyttade till Matthisens Art Gallery i London. Efter Matthissens död 1963, biträdde Christian Faerber vid avvecklingen

av sterbhuset och grundade firman Faerber och Maison. Under sin tid i Sverige medverkade Christian Faerber 1942 i utgivningen av bokverket *Konst i svenska hem*. Han dog 1967.

Tavlan som sitter på väggen i Stenhallen på Wallingatan 26 A, har sedan den kom i Apotekarsocietetens ägo, figurerat i några olika sammanhang. Den finns omnämnd i boken *de Hollanders thuis: gezelschapstukken uit drie eeuwen* författad av Adolph Starling och utgiven 1956. År 1967 var tavlan utställd på Nationalmuseum i Stockholm, där den ingick i utställningen, holländska mästare i svensk ägo. I början av 1990-talet såg jag vid besök i Köpenhamn en bild av tavlan i en dansk bok; *Danskarne og Tobakken* skriven av Niels Gustav Bardenfleth och utgiven på Nordisk Förlag Arnold Busck (5). Här sägs i bildtexten, att tavlan återger en interiör av en holländsk tobaksbutik från 1700-talet. Bokens bildredaktör gjorde uppenbarligen inte bara en utan två tavlor, då bilden visar en apoteksinteriör från 1600-talet och inte en tobakshandelsinteriör från hundra år senare. Någon förfrågan om att få använda bilden kom aldrig till Apotekarsocieteteten.

Vid sekelskiftet 2000 fick vi en förfrågan från Museum Boerhaave i Leiden om lån av tavlan till en temautställning *Drakblod & bävergäll – Mediciner från förr (Drakenbloed & Bevergeil-Medicijnen van vroeger)* (6). Vi ställde oss positiva till utlåning men då jag tyckte att tavlan borde fräschas upp, kom vi överens om att låna ut tavlan mot att Museum Boer-

haave bekostade en renovering, som skulle utföras av Nationalmuseum i Stockholm. Sagt och gjort – tavlan renoverades och fanns sedan utställd i Leiden från september 2002-januari 2003.

Under hösten 2019 översände Apotekarsocieteteten en högupplöst bild av tavlan och i samverkan mellan Apotekarsocieteteten och holländska RKD (Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie) i Haag, ingår nu tavlan i RKD:s digitala konstdatabas (7). Bildrättigheterna tillhör alltså Apotekarsocieteteten.

Björn Lindeke

Referenser

1. Björn Lindeke, 2011: C D Carlsson (1875 – 1965) Apotekare, samlare och mecenat, *Unicornis 1*, sid.3 – 8, Stockholm.
2. Apotekarsocieteteten 1938: *Årsberättelse*, Stockholm.
3. Gunnar Göthberg 2001: Apotekarsocieteteten holländska tavla, *Unicornis 1* sid 5, Stockholm.
4. <https://rkd.nl/en/explore/artists/451938>
5. Niels Gustav Bardenfleth 1992: *Tobak – I. Danskerne og Tobakken*, Köpenhamn.
6. Museum Boerhaave 2002: *Medicijnen van vroeger* Leiden
7. <https://rkd.nl/en/explore/images/106985>

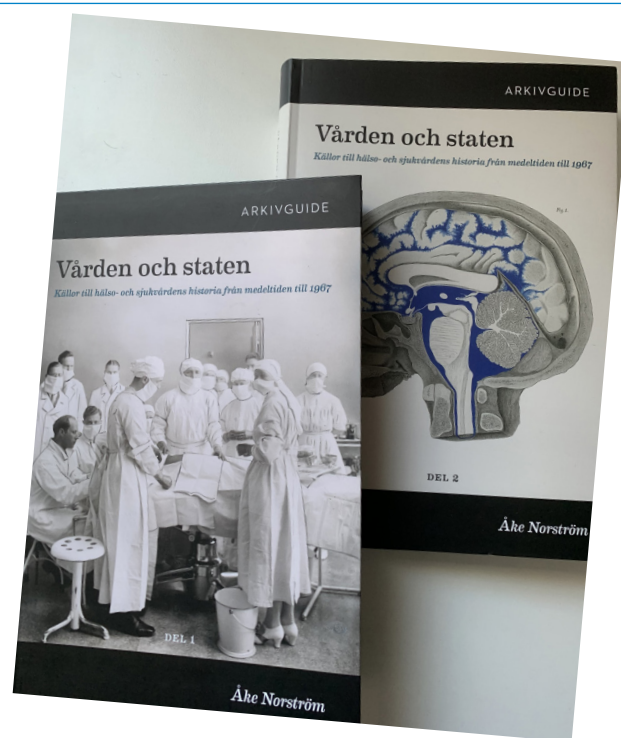
Bokrecension

Vården och staten – Källor till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden till 1967 del I och II, av Åke Norström (Skrifter utgivna av Riksarkivet; 41 och 42)

Dessa två delar utgivna 2020 är en utmärkt sammanställning och introduktion till hälso- och sjukvårdens historia från medeltiden och fram till 1967 i Sverige. I del I beskrivs "Statsmakterna och medicinalväsendet", "Kroppssjukvård på hospital och lasarett", "Medicinsk öppenvård och folkhälsa", "Omvårdnad och rehabilitering", "Tandhälsovård" samt "Författningar och utredningar".

Insprängt i varje kapitel finns Arkivöversikter som exempelvis "Medicinalstyrelsen, ledning", "Collegium medicum och kirurgerna", "Hospital och lasarettsväsende", "Sundhetskollegiet" och "Medicinalstyrelsen och sjukhusvården". I del II avhandlas "Smittskydd och epidemisjukvård", "Psykiskt sjuka och intellektuellt funktionsnedsatta", "Rätts- och socialpsykiatri", "Alkoholpolitik och missbruksvård", "Rättsmedicin", "Apotek och läkemedelskontroll" samt "Författningar och utredningar". Arkivöversikterna i del II omfattar "Smittskydd och epidemisjukvård", "Psykiskt sjuka och intellektuellt funktionsnedsatta", "Rättspsykiatriska utlåtanden i brottmål och civila mål samt ärenden", "Sterilisering och kastrering", "Abort", "Alkoholpolitik och missbruksvård", "Rättsmedicin" och "Apotek och läkemedelskontroll".

Böckerna är relativt rikt illustrerade med exempel på vad man kan finna i olika arkiv. Dessutom innehåller varje kapitel ett antal referenser till litteratur och andra tryckta källor som är relevanta. Varje del avslutas med förteckningar av "Utredningar i urval" (del I) och "Författningar och ut-

redningar" (del II). Om man är intresserad av att studera hur statens engagemang vuxit från medeltiden och fram till 1967 så är båda delarna klart allmänbildande. Då Finland utgjorde en del av vårt land fram till 1809 så finns här källor som täcker denna period. Om man enbart är intresserad av att förkovra sig rent farmaceutiskt så bör man skaffa sig del II. Det är en ögonöppnare för de som vill fördjupa sig i vad som finns i våra arkiv. Varje del kostar 250 kr och innehåller 269 resp. 290 sidor.

Nils-Olof Ahnfeldt

Del 3:

Det var bättre förr – eller, hur var det?

I en serie om fyra artiklar får vi följa Anders Modess personliga minnen från sin tid i läkemedelsföretaget Ferrosan i Malmö. Här kommer tredje delen.

Min tid på verkstaden i kvarteret Smedjan

Så en dag 1976 blev jag kallad till ritkontoret av överingenjören Bengt Vereaus och hans chef Kurt Norrtegen. Dom sa att dom hade iakttagit mig under en längre tid och att de tyckte att jag skulle kunna passa som förman på verkstaden på Smedjan.

Man skulle göra en organisationsändring. Verkmästaren jag hade haft som chef och den arbetande förmannen som nu hade kommit upp i 60-årsåldern skulle bilda en egen avdelning som skulle förbereda maskiner och utrustning på förebyggande underhåll. De skulle märka och administrera ett grundarbete. (Jag kommer tillbaka till detta).

Jag skulle vara förman för personalen på verkstaden i Smedjan. En annan person, Hugo Strandberg, skulle utses till förman på Degeln. Vi båda skulle rapportera till en blivande verkmästare på Degeln, Hans Dressler.

Jag fick tänka över beslutet ett par dagar. Det var inget lätt beslut. Det skulle innebära att jag blev chef för alla dom jag busat tillsammans med plus de äldre personer som arbetade i verkstaden. Det var alltså personal i ålder 20-30 år och 55-65 år. Inga däremellan.

Efter att ha varit reparatör i sex år och faktiskt börjat tröttna och så smått sett mig om efter annat jobb så tackade jag ja. *Det var lättare att chansa förr.*

Jag fick ett kontor på andra våningen över verkstaden. Jag delade detta med en kollega, Ove Andersson, som hade hand om fastighetsskötseln och även basade över snickare och gårdskarlar.

Jag fick även min första telefon. I samma veva fick jag och mina tidigare reparatörskollegor personsökare. De aktiverades via växeln och då de pep fick man ringa växeln för att få reda på vem som sökte en. Var det dubbelpip var det brådskande för då väntade det samtal.

Brandlarmet gick

Vid semestertid precis när jag börjat, föll det sig så att alla av mina högre chefer hade semester en vecka eller var borta i andra ärenden. Jag fick då klart för mig att det var jag som skulle lösa eventuella problem. På den tiden var det ingen som bara tänkte att man kunde ringa hem till chefen.

Efter bara någon dag hände det som inte fick hända. Man ringde från Degeln att brandlarmet gick i tablettfabriken. Det var jag helt oförberedd på. Visste knappt att det fanns, och än mindre vad man skulle göra om det gick. Jag kastade mig på cykeln och for ut till Degeln. Var där före brandkåren.

Det visade sig att vår rörläggare Bengt Nilsson, skulle göra renoveringsarbete i källaren och hade glömt att koppla bort det interna larmet. På den tiden öppnade man brandskåpet och då gick inte signalen till brandkåren. Man skulle även

kvittera bort det interna larmet om man inte ville att det skulle ljuda.

Nåväl, rörläggaren hade glömt det interna larmet och startat arbetet och snart började sirenerna ljuda. Då blev han väl så rädd att han slog igen dörren, varvid larmet gick vidare till brandkåren.

Samma rörläggare skulle hjälpa en kollega som inte fick igång sin bil. Man kopplade bogserlina och drog bilen mot Östra Farmvägens korsning. Dessvärre var det trafik så dragbilen fick stanna och mellan bilarna hängde bogserlinan över cykelbanan.

Då kom en cyklist i full fart in i linan och slog nästan en volt med cykeln. Han borstade av sig och sa Skit också, sen for han iväg innan någon hann prata med honom.

Det var lite speciellt med den äldre personalen som varit länge på verkstaden. Dom var alla fostrade i den tidigare stränga andan där. Den hade nog luckrats upp de senaste åren då ledningen var ganska mänsklig, vilket man fick höra att de inte hade varit innan.

Överingenjör Bengt Vereaus hade kommit ner till verkstaden vid något tillfälle då någon i personalen inte hade börjat på sekunden då klockan ringde för arbetets start. Han ordnade då med någon fruktansvärd elektronisk skrika för att man inte skulle missa när pauser var slut. Någon var snart uppe vid den och stoppade in bomull i instrumentets hus. Sedan var det en mer mänsklig signal.

Den äldre personalen lärde mig mycket. Vi hade en svarvare, Sten Mårtensson (senare Knut Palm), som fick göra alla precisionsjobb. Hans svarv fick ingen annan röra, men det fanns ytterligare en svarv som vi andra kunde nyttja. I samma lokal fanns ett par pelarborrmaskiner, varav den ena användes som fräs. Någon sådan maskin fick vi inte på den tiden. Däremot fanns en kipphyvel och en kallsåg som användes friskt.

Golvet vattnades – fick bytas ut

Golvet i denna verkstad var till större delen gjort av korta träkutsar som låg med ändträet uppåt med någon centimeters mellanrum. Det var bra att använda om man skulle stöta någon detalj för att man skulle komma i rätt läge för det svarade bra. Nackdelen med golvet var att det var oerhört svårstädat.

Vi försökte få det ersatt med något annat, men den arbetande förmannen, Nils "Petter", hade hela tiden lagt in sitt veto.

Det föll sig emellertid så att en kille kom på en bra idé. Han vattnade golvet lite då och då när ingen såg. Golvet började bågna mer och mer och den arbetande förmannen var väldigt brydd. Han förstod inte vad som hände. Efter ett par veckor var golvet en kulle på ca en halv meters höjd, och

någon träkuts föll ur. Då rämnade hela golvet, och det var för dyrt och svårt att laga. Vi fick ett lättstädat betonggolv.

I rummet intill fanns svetsverkstaden. Då jag kom var det var främst ett par äldre herrar som båda hette Malte i förnamn som jobbade i detta rum.

Dom var sina direkta motsatser. Den ena gick största tiden och muttrade "jävla skitjobb", ända till han fick någon stor tung konstruktion att tillverka. Då trivdes han. Alla andra tyckte det var ett skitjobb. Var person hade sin specialitet. Den andre Malten var en fena på att montera glas. Glasledningarna var det som användes mest i experimenthallen som var placerad i närheten av verkstaden.

Glas var det som lättast stod emot deras vätskor. Man hade även många emaljerade reaktorer i liten skala där. Det var mycket viktigt att man inte skadade emaljen. Om man fick en mindre skada fick man ta dit en firma som lagade skadan. Då fick man ibland använda guld som var enkelt att applicera och som också stod emot kemikalierna. Förståeligt nog var det kostsamma reparationer.

Man hade väldigt duktiga kemister i labbet. Vi tog bort ett par stora tankar på flytande avdelningen, och det var märken av rost som hade etsat golvklinkern. Det var omöjligt att få bort detta. Jag gick till en äldre kemist och delgav honom problemet. Inga problem sa han. Han tog en glaskolv och hällde i lite olika vätskor och sedan gick vi till golvet. Han hällde på blandningen och det började direkt bubbla och fräsa. Jag blev beordrad att omedelbart spola massor med vatten över golvet. Annars skulle vi inte ha några avloppsrör kvar sa han. Undrar vad det var han blandade till. Golvet blev som nytt.

Lite senare anställdes en medelålders man, Kurt Håkansson, som ville hålla till i svetsverkstaden. Han var specialist på plåtarbete och på att bygga om maskiner, eller bygga nya. Han lärde mig också massor. Det var ju så på den tiden att de äldre gärna lärde ut sin knep till de yngre. Man lärde verkligen så länge man levde.

Det var runt honom och hans radio (som definitivt inte hade fått finnas förr) som vi stod samlade i andäktigt tystnad då Ingemar Stenmark uppträdde i pisterna. Ingen gjorde något annat än lyssnade. Tror att det var så på de flesta avdelningarna.

Vi tillverkade även mycket med specialgrejor till labben och till forskningsavdelningarna. Jag kommer ett uppdrag vi fick som var lite speciellt. Vi byggde ihop tre apburar som hade plexiglasluckor emellan sig. I den mittersta buren satte man en hona. I de andra två satte man två kampglada hannar. Sedan öppnade man en lucka så att den ena hannen kom in till honan. Den andra hannen blev fullständigt vansinnig. Sedan bytte man plats på hannarna. Om man sedan hade satt in hannarna tillsammans i en bur hade dom säkert försökt döda varandra.

Då fullbordade man experimentet. Man gav dom Buronil som var en lugnande tablett som Ferrosan utvecklade. Efter ett tag öppnades alla luckor och de tre aporna satt lugnt och kuckilurade tillsammans. Det var bra effekt i Buronil.

Rätade spik

Ett litet problem med några av de äldre var i början att de var fostrade i den sparsamma andan. Vissa sparade allt. Man rättade spik och sparade gammalt material. Skruvade ur gamla bultar och borstade dom rena. Allt lades upp på det stora verkstadsförrådet på andra våningen. Där låg nytt och gammalt blandat om vartannat.

Motorer, ventiler och annat som demonterades försöktes återvinnas. Det blev ofta en kostsam upptäckt då man tog något från förrådet.

Det var också så att de bästa handmaskinerna hade förvarats på förrådet, och det var verkligen svårt att få låna dom. Vi kunde använda de gamla maskinerna. Detta var bland det första jag ändrade.

Maskiner kom ner till dom som behövde dom. Gammalt skrot åkte ut efter hand.

Stål, plåt och andra större grejor beställdes direkt till verkstaden. Vi hade det viktigaste på lager. Dock kunde vi ju inte ha allt. Mindre grejor som behövdes fick jag åka ut och handla. Det var nästan dagligen jag for iväg efter kullager eller grejor från järnhandeln. Jag skrev noga ner kilometrarna eftersom jag fick bilersättning.

Det blev svårare och svårare att hitta parkeringsplatser då jag varit iväg eftersom Värnhems sjukhus utökades liksom att Domus Interiör låg i närheten.

Då insåg man att jag behövde en parkeringsplats inne på området. Det var oerhört kontroversiellt. Det var inte vem som helst som fick en plats där inne. Det krävde oftast en mycket hög befattning, men man insåg mitt behov.

Då kom det sig så att jag fick en plats i närheten av verkstaden. Bilarna jag hade på den tiden var absolut inte av de senaste årsmodellerna. Pengarna var tvunget att gå till viktigare saker än fordon när man hade två barn, och dessutom ingen av oss hade något med sig när vi flyttade ihop. Pengar var bristvara.

Kommer ihåg att min ilsket gröna Passat med kraftiga inlägg av rost stod på min plats då jag måste upp på kontoret i ett ärende.

Då jag kom till personalens hiss kom samtidigt en kvinna några år äldre än mig. Tror hon var läkemedelskonsulent. Hon var också väldigt överviktig, men jag kom ihåg att hon luktade väldigt gott av tvål.

Vi gick in i hissen och den startade. Då tittade hon på mig och sa: Det är en förskräckligt ful bil du har! Sen sa hon inget mer. Vet inte vad jag svarade, eller om jag svarade. Vet heller inte varför hon sa så, men tror det berodde på att hon inte hade någon egen plats. *Det var sämre förr.*

På verkstaden fanns arbeten som var oerhört viktiga och gick före allt annat. Då sådana arbeten uppkom kom överingenjör Vereaus springande och avbröt det man höll på med. De viktiga arbetena var att Vd:n Olle Ryné behövde ha något gjort. Fick själv en gång avbryta ett arbete eftersom han ville ha ett vindskydd uppsatt på sin balkong på Fersens väg.

Oftast var det rörläggare eller elektriker som fick rycka ut till honom. De äldre berättade dock att det var värre förr. Då fick hela verkstaden rycka ut på våren då alla statyer skulle ut på Vd:s lantställe. Om jag inte minns fel låg stället i Getinge (här i Skåne).

Tror att det gamla mejeriet där ingick i ägorna och att statyerna var placerade i den stora parken där. På hösten skulle statyerna in. Vet inte om dom skojade, men dom sa det var ett hundratal, och många var mycket tunga.

Har ytterligare ett minne. Precis innan jag skulle ge mig av hem en fredag för att göra mig klar för den årliga firmafesten på kvällen ringde man och talade om att en Quillatank hade sprungit läck. Dom gjorde det ibland eftersom Quillan frätte på tankarna. Utifrån såg man inget, men inuti såg man porer av angrepp. Det rostfria materialet var inte lika bra förr.

När jag kom upp såg jag en kille som höll fingret mot tan-

ken. När han tog bort det stod en svag stråle med Quilla ut. Tömman tanken var det inte att tänka på. Då hade flera kommit sent till festen.

Det jag gjorde var att trycka en tändsticka i hålet och utanför kleta på Belzona. Belzona var någon kemisk metall som säkert är förbjuden att använda idag. Den stelnade på ca en minut. Tanken blev tät och vi kunde gå på festen i rätt tid.

Under en tid hade Teknosan någon form av försäljningsagentur för Fiskars. Det betydde bland annat att det som reklamerats kom att hamna på ett av dom förråd vi hade. Vad som skulle ske med de kasserade produkterna hade vi på verkstaden ingen aning om.

Det var mest Fiskars saxar och det var avbrutna skänklar oftast. Vi blev fenor på att ta de hela delarna från saxarna, och sedan satte vi ihop dom. Det betydde att alla som jobbade på verkstaden hade fullt med kvalitétssaxar hemma.

Receptionen

Ferrosans adress var Celsiusgatan 35. Det var huvudingången som dock inte vi anställda fick använda. Tror aldrig att jag själv gick in genom dom dörrarna någon gång. Vet att jag tittade på dom i samband med en förestående reparation.

Receptionen var oerhört påkostad. När man kom in fanns en stor glasvägg av specialbeställt glas från Orrefors. Kommer inte ihåg motiven, men det var oerhört exklusivt. Vet inte om de fortfarande förvaras i trälådor hos DuPont eller om de har gått till något museum.

Gipsfonderna som idag finns i byggnad 62 och 57 var några av dom som också fanns där.

En staty föreställande en kvinna som höll en evigt brinnande låga i handen fanns också. Möblemanget de gästade kunde slå sig ner i under sin väntan var också extremt exklusivt.

Denna reception låg alldeles intill flytande avdelningen, så man besökte den då och då. Dels sprang man in till receptionisterna för att fråga vem som sökte en, eller för att söka någon.

Hade det kommit ett telex så var det dit man gick för att få det. Det var enda telexmaskin vi hade. Skulle man besvara ett telex så skötte receptionisterna om detta.

Det var alltid minst två receptionister som jobbade i växeln. Dom var väldigt trevliga och var ansiktet utåt. Jag kommer ihåg när en av dom började närma sig pensionen och någon hade kommit på att hon den sista tiden skulle ta hand om besökande grupper och visa dom vissa delar av företaget.

En dag låg jag bakom den gamla Kisabmaskinen alldeles vid ingången till förpackningen. Det var en maskin vi mest packade Hypochyllin i. Det var en jäkla tablett som innehöll saltsyra tror jag. Ögonen rann och man hostade av dammet. Tabletterna svetsades in i kartor mellan aluminiumfolie. Dispril hade denna typ av förpackning.

Då kommer ett ganska stort sällskap in och receptionisten började berätta. Hon sa vilken produkt det var (det stod på folien) och sedan pekade hon på aluminiumröret till punktutsugen och sa; här kommer tabletterna in till maskinen. Som tur var verkade besökarna inte förstå mer än henne.

1976 skulle vi flytta ut dragékittlar mm till den nya fabriken på Degeln. Överingenjör Vereaus hade fått ett personligt ansvar av Vd för att se till att flytten gick smärtfritt.

Maskinerna skulle köras våningen över receptionen som var en stor öppen plats utan stärkande pelare.

Man hade beräknat vikterna på maskinerna och kommit

fram till att golvet borde hålla. Men inte mer. Man kunde inte heller stämpla golvet underifrån. Överingenjören pratade om riskerna dagarna innan och på lång väg lyste skrällen ur ögonen på honom.

Då dagen för flytten kom fanns inte överingenjören på plats. Han var hemma och hade förmodligen drabbats av något nervöst sammanbrott.

Jag var själv med och drog någon av kittlarna. Kändes som golvet gungade lite, men det var nog inbillning.

Allt gick bra och överingenjören tillfrisknade.

Från receptionen ledde två hissar. En gick till kontoret och den var det fritt fram att använda.

Den andra hissen var direktionshissen som ledde upp till Gud Fader. Denna hiss fick vi inte använda, trots att den stannade i plan med både flytande tillverkning och sedan tablettslagningen. Det hände att man tog hissen ändå. Men det var obehagligt för man visste inte vem som stod utanför när hissen stannade. Åka mellan andra och tredje våningen var ganska riskfritt, men ner till receptionen var riskabelt.

Några gånger tog man hissen med gott samvete. Det var t ex när Vd tyckte att någon fläkt väsnades eller ville ha något annat gjort. Då var han oftast inte i direktionssrummen för han ville väl inte bli störd, men vid något tillfälle var han där.

Det var lika lyxigt här uppe som i receptionen. Mycket dyra fina möbler och prydnadsaker. Inte förrän Ferrosan gick i graven var det tillåtet att komma upp dit. Tidigare hamnade man hos Vd:s sekreterare som avgjorde ens vidare öde.

När Ferrosan upphört satt jag och min dåvarande chef, Boa-Arne Lennklev med fötterna uppe i representationsrummet och hade utvecklingssamtal. Då kunde man boka rummet.

En annan gång man tog hissen upp till Vd Olle Ryne' var när jag och några andra skulle belönas för att vi hade varit anställda i 10 år. Då fick man en Ferrosannål i silver av Vd. Vi stod allihop och väntade nervöst när Vd kom in. Han sa några ord och sedan fick man gå fram till honom och ta emot nålen. Naturligtvis bockade vi killar och tjejerna neg.

Vd var en man med stor respekt. Han sa inte mycket men hela hans person visade att han var från en annan värld. Man kände inte till mycket om honom. Ryktet sa att det han brydde sig mest om var blommor och planteringar. Om det stämde att trädgårdsmästaren måste inhämta tillstånd och godkännande av alla växter som skulle inköpas vet jag inte, men så sades det.

Nya gamla byggnader

I samband med att jag hade flyttat till verkstaden började man köpa in angränsande anläggningar.

På Östra Farmvägen köpte man först Wienerkorvfabriken (utan korvar). Den gamla fabriksenheten luktade rökt korv hela tiden fram till att den till sist revs. Vi använde den främst till maskinförråd (gamla maskiner) men ritkontoret flyttades hit och det blev även plats för ett lab som mest sysslade med salvor. Byggnaden var ganska nedgången.

Intill korvfabriken låg den gamla Coca-Colafabriken. Den köptes in. Här kom tryckeriet att härbergas. Här förvarades också mycket reklammaterial och annat.

Sist köptes Kå-Kå in som låg på Celsiusgatan. Det var en fabrik som tillverkat sylter och krämer främst. Här lämnades en hel del utrustning kvar som vi fick skrota eller sälja. Fanns en hel del pumpar som vi tog om hand och kunde implementeras i vår drift. Övrigt var fallfärdigt.

Idag tronar tomterna tomma. Byggnaderna är rivna och ytorna används som parkeringsplatser. Synd att ingen skylt talar om vad som försiggått på platserna. De är ju en del av Malmös historia.

Ett annat företag som Ferrosan ägde var Rasab. Det var ett dataföretag och byggnaden är den som Försäkringskassan var inhyst i på Mobiliaområdet.

Rasab var vår första dataoperatör. Dom körde löner och en del annat. Vi hade annars inte så mycket gemensamt. Jag spelade dock med i deras korpffotbollslag. Dom var inte tillräckligt många att alltid kunna fylla upp ett helt lag.

Att vi hade ett beredskapslager i Horda i mörkaste Småland var det inte många som kände till. Dit gick en massa av våra utrangerade maskiner.

Meningen var att dessa skulle spridas och tas i produktion i händelse av krig.

Bo-Arne Lennklev, Kent Andersson och jag fick åka dit då vi skulle avveckla förrådet. Någon klok person hade väl insett att det aldrig skulle gå att få igång maskinerna om de behövdes. Vi lappade upp vad som skulle gå i retur till oss och vad som skulle gå direkt till skrot. Det mesta gick till skrot.

Horda lager var militärt och där förvarades även en massa livsmedel och kryddor. Vi såg bara några delar av vad som fanns. En hall innehöll bara kaggar med vitpeppar. Kaggarna var som våra pappkaggar i storlek och var staplade ovanpå varandra. Det fanns hundratals av dessa innehållande enbart peppar. I andra hallar fanns andra kryddor. Allt i otroligt enorma mängder. Meningen var nog att dessa skulle spridas över landet om kriget kom.

Med allt vad där fanns med räknemaskiner och annat så insåg ju vi att det var mycket sårbart med så stora förråd. Det går ju inte att hålla sådant hemligt, så Ryssen visste nog om det och hade väl siktat in sig på detta om det hade funnits kvar.

När jag ändå är inne på krig så kan jag nämna att Ferrosan

var krigsplacerat. Man hade ett verksskydd som skulle försvara anläggningen i händelse av krig.

Jag kom att ingå i detta då jag inte längre var aktuell att sitta i en stridsvagn. Jag blev räddningsgruppsledare, och för detta fick jag gå en tre veckors utbildning på civilförsvaret.

Vi var uppdelade i olika grupper. Några var sjukvårdare, andra ingick i brandbekämpningen och ytterligare andra stod för bevakningen.

Vi hade två motordrivna brandsprutor som vi motionerade regelbundet. Meningen var att vi skulle dra slangar till brandposter eller till en damm i Branteviksområdet. Vi hade faktiskt ganska modern utrustning, och våra räddningsdräkter var av senaste snitt. Brandkåren var avundsjuka när vi övade. Dom hade ännu inte fått sina.

Och övade gjorde vi. Hann bara vara med vid två större övningar som gick en fredag och lördag. Andra anställda hade jättekul när vi kom på utryckning. Stor bil i full fart med motorspruta hängande bak.

Vissa hade plockats in för att vara markörer. Dom fick skyltar på sig med vilka skador dom fått. De var andra personer som hade i uppgift att lappa ihop dom.

Själv deltog jag i släckningsarbetet men min huvuduppgift var att rädda personal ur sönderbombade hus. Beväpningen var det ganska skralt med under fredstid. Fanns nog en del gevär i det låsta beredskapsförrådet, men vid övning kom ej de gamla mausexgevären fram. Dock var logistikchefen Lennart Björnsmark och driftschefen Bo Segerby mycket tuffa när dom glänste runt med sina pistoler i hölster vid höften.

Ett tag var tanken att vi skulle öva upp organisationen så att den kunde göra insatser även i fredstid. Det var bara det att efter ett larm så var brandkåren här långt innan vi fått ut motorsprutor och kopplat slangar, *men det var roligare förr.*

Anders Modess Malmö

anders@modess.nu

(Fortsättning följer i nästa nummer)

Apoteksmuseet i Gamla Linköping 30 år

Under 2020 firades att apoteksmuseet i Gamla Linköping funnits i 30 år och trots pandemin kunde vissa aktiviteter genomföras. Claes Wallén berättar.

Apoteksmuseet har funnits i Gamla Linköping i 30 år. Museet tillkom med stöd och hjälp från fri-luftsmuseet Gamla Linköping och Apoteksbolaget AB. Apotekare Gunnar Lundberg Linköping bidrog med sitt kunnande och engagemang på förtjänstfullt sätt till utställningarna i museet.

Under de 20 första åren betalade Apoteksbolaget AB en mindre hyra och ansvarade för 12 bemannade helgvisningar av museet. De senaste tio åren har allmänheten haft möjlighet att besöka kundutrymmet och där få information via tryckt material och en video som beskriver bakgrunden till museet och hur arbetet var på apoteken i början av 1900-talet.

Under 2020 har en minnesutställning tagits fram, dels för att apoteket Kronan i Linköping, där inredningen kommer ifrån, öppnade för 130 år sedan och för att att museet öppnade för 30 år sedan. Detta redovisas med informativ video med Gunnar Elström tidigare chef för Gamla Linköping och stadsarkivarie. Ytterligare dokumentation har skett med texter och bilder från äldre apoteksmiljö. På grund av Coronapandemin fick endast 5 personer vara i officinen.

Utöver detta har tagits fram ett antal personliga vittnesbörd och fakta kring Spanska sjukan, som drabbade Sverige för 100 år sedan. Under sommaren höll professor Hans Nilsson ett föredrag om spanska sjukan och hur den drabbade speciellt Linköping och Norrköping. Antalet deltagare begränsades till 45 personer.

Under slutet av året stängdes även museet för alla besök. Detta löstes med aktiviteten "Tidernas jul" i Gamla Linköping där apoteksmuseet i sina fönster visade information om glögg, julmust, pepparkakor och julkryddor.

Claes Wallén